

Ambasadorzy Jakości Kształcenia

PROJEKT

finansowany przez
Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego
w ramach konkursu
„Animowanie działań na rzecz
środowiska akademickiego”
w 2018 roku.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Gdynia 2018

Spis treści

Słowo wstępne

3

O projekcie

5

Wnioski

7

Dobre praktyki

13

Rekomendacje

18

Noty o autorach

22

Publikacja wydana jako element Projektu „Ambasadorzy Jakości Kształcenia” sfinansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach konkursu „Animowanie działań na rzecz środowiska akademickiego” w 2018 roku.

Podmiot realizujący projekt: Fundacja PSC
Patronat nad projektem: Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej

Prowadzenie warsztatów i przygotowanie Raportu:
Łukasz Wyszyński – Fundacja PSC

Prowadzenie warsztatów i przygotowanie Raportu:
Maciej Markowski – Ekspert zewnętrzny

Przygotowanie Raportu:
Paweł Adamiec – Ekspert zewnętrzny

Koordynator projektu:
Aleksandra Lewandowska – Fundacja PSC

DTP:
Paweł Kusiak – Fundacja PSC

Wszelkie prawa zastrzeżone, All right reserved
copyright © Fundacja PSC

Fundacja PSC
ul. Komandorska 23/12
81-232 Gdynia

KRS: 0000341169
REGON: 220899728
NIP: 958-16-24-510

Okładka publikacji powstała na podstawie motywu: designed by Freepik, https://pl.freepik.com/darmowe-wektory/szablon-ok%C5%82adki-magazynu-nature_2488438.htm#term=cover&page=1&position=26

W ramach publikacji wykorzystano następujące zdjęcia: Mikael Kristenson (<https://unsplash.com/photos/3aVIWP-7bg8>); Kyle Glenn (https://unsplash.com/photos/gcw_WWu_uBQ); Kaleidico (<https://unsplash.com/photos/7Iry-ofJOH9s>); rawpixel (<https://unsplash.com/photos/ML-IEscfBzw>); rawpixel (<https://unsplash.com/photos/r6FbzziRN88>); Logan Isbell (https://unsplash.com/photos/F5b7_OD4IIMA); NeONBRAND (<https://unsplash.com/photos/gY-f49RB7bvE>); Priscilla Du Preez (<https://unsplash.com/photos/XkKCui44iM0>); Clay Banks (<https://unsplash.com/photos/GX8KBbVmC6c>); Jon Tyson (<https://unsplash.com/photos/QL0FAxaq2z0>); Matt Quinn (<https://unsplash.com/photos/Q6-jv031muY>).

W ramach publikacji wykorzystano następujące ikony: https://www.flaticon.com/free-icon/start_495499#term=start&page=1&position=22; https://www.flaticon.com/free-icon/planning_1286772#term=project&page=1&position=31; https://www.flaticon.com/free-icon/check-square_109730#term=check&page=1&position=43; https://www.flaticon.com/free-icon/football=-sketch-for-practice26850_#term=practice&page=1&position=25; https://www.flaticon.com/free-icon/plain_1076761#term=recommend&page=1&position=22; https://www.flaticon.com/free-icon/author-sign_73319#term=author&page=1&position=32

Czcionka wykorzystana na potrzeby publikacji: Lato, SIL Open Font.

SŁOWO WSTĘPNE

Szanowni Państwo,

Szkolnictwo wyższe w Polsce jest w momencie dynamicznych zmian, których główną osią jest wejście w życie od 1 października 2018 roku nowej Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Dokument, na którym swoją uwagę skupiają władze uczelni oraz najważniejsi interesariusze, jest niewątpliwie szansą i wyzwaniem dla instytucji szkolnictwa wyższego. Podobnie jak poprzednia wersja ustawy, wskazuje na dwa główne obszary działalności uczelni, tj. prowadzenie badań naukowych oraz dydaktyki. W obu kwestiach jednym z kluczowych aspektów jest jakość, która odnosi się zarówno do działalności naukowej, jak i prowadzonych studiów. Już Ustawa z 2005 roku wskazywała na konieczność systematycznego, systemowego oraz kompleksowego dbania o jakość prowadzonej działalności dydaktycznej. Zapoczątkowało to w polskich uczelniach

proces tworzenia systemów zarządzania jakością kształcenia - struktur i procedur oraz powoływania gremiów odpowiedzialnych za ewaluację i zapewnianie jakości prowadzonej dydaktyki. Działania te przebiegały różnie. Jak pokazują raporty z wizytacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej, możemy zaobserwować trzy główne podejścia. Pierwsze, to spełnienie jedynie wymagań formalnych, które ograniczają się do stworzenia dokumentacji, powołania zespołów i ich okazjonalnego działania, które zależne jest od terminu kolejnej akredytacji kierunku. Drugie, to świadome działania uczelni w kierunku budowania mechanizmów i narzędzi, które będą pomagały monitorować jakość kształcenia i stale ją podnosić. Trzecie, które jest chyba najpowszechniejsze, to mieszanka obu wcześniejszych podejść. Z jednej strony mamy osoby, które dostrzegają potrzebę

i podejmują działania pro jakościowe. Z drugiej to osoby, które kwestionują zasadność, przydatność i sens systemowego dbania o jakość kształcenia. Z powyższego można wnioskować, że kluczowym elementem decydującym o funkcjonowaniu wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia, a co za tym idzie dbałości o jakość prowadzonych studiów, są ludzie.

To właśnie dostrzeżenie potrzeby wsparcia osób, które są uczestnikami i beneficjentami procesu dydaktycznego, było jednym z powodów podjęcia przez Fundację PSC realizacji projektu „Ambasadorzy Jakości Kształcenia”. Dzięki uzyskanemu finansowaniu przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, udało się przeprowadzić 12 szkoleń, których uczestnikami było prawie 240 studentów oraz doktorantów. Celem warsztatów było poznanie spojrzenia studentów na kwestie wpływające na jakość kształcenia oraz wzmocnienie wiedzy, która pozwoli im być bardziej świadomymi uczestnikami procesów zapewniania jakości kształcenia w ich uczelniach.

Zapraszam Państwa do lektury Raportu, który zawiera: informacje o projekcie, wnioski płynące z przeprowadzonych warsztatów, dobre praktyki w zakresie angażowania studentów i doktorantów w proces zapewniania jakości kształcenia oraz rekomendacje w zakresie działań, które uczelnie mogą podejmować, żeby wspierać studentów oraz wykorzystywać ich potencjał i doświadczenie do doskonalenia procesu dydaktycznego. Jestem przekonany, że wnioski płynące z projektu oraz dobre praktyki i rekomendacje, które udało się nam zgromadzić i zbudować, znajdą swoją kontynuację w kolejnej edycji projektu. To właśnie jakość kształcenia, jako wartość w szkolnictwie wyższym, w moim przekonaniu, będzie stanowić o sukcesie polskiego szkolnictwa wyższego w XXI wieku na tle Europy i świata.

Łukasz Wyszyński

Prezes Zarządu Fundacji PSC

„Ambasadorzy Jakości Kształcenia” (AJK) to projekt finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach konkursu „Animowanie działań na rzecz środowiska akademickiego”, który realizowany był od 4 czerwca do 14 grudnia 2018 roku. Głównym celem projektu było zwiększenie świadomości studentów i doktorantów w zakresie aktywnego i świadomego uczestniczenia w zapewnianiu i ewaluacji jakości kształcenia. Cel był realizowany poprzez trzy głównie działania:

1) badania w szkołach wyższych dotyczące świadomości znaczenia jakości kształcenia wśród studentów;

2) warsztaty dla grupy około 240 studentów szkół wyższych dotyczące budowania świadomości i kultury jakości w procesie studiowania;

3) przygotowanie Raportu dotyczącego wniosków płynących z badań i warsztatów oraz dobrych praktyk, które uczelnie (osoby i gremia odpowiedzialne) za jakość kształcenia mogą stosować w celu podnoszenia świadomości studentów w zakresie znaczenia jakości kształcenia oraz przestrzegania regulacji doty-

czących nauki i szkolnictwa wyższego.

Warsztaty, badania oraz wnioski i rekomendacje do Raportu zostały przygotowane przez zespół dwóch ekspertów: mgr inż. Macieja Markowskiego oraz mgr Łukasza Wyszyńskiego. Obaj posiadają doświadczenie w zakresie oceny jakości kształcenia oraz prowadzenia szkoleń z tego zakresu. O opracowanie dobrych praktyk został poproszony Paweł Adamiec, który posiada szerokie doświadczenie w zakresie oceny zaangażowania studentów w proces zapewniania jakości kształcenia.

Badania wśród uczestników szkoleń w pierwotnej wersji zakładały przeprowadzenie papierowej ankiety. Ankieta miała zawierać 10 otwartych pytań, które pozwalałyby na poznanie stanu wiedzy i perspektywy uczestników warsztatów o elementach składowych jakości kształcenia, regulacjach prawnych w uczelni oraz dobrych praktykach. Ankieta, w ocenie prowadzących warsztaty, okazała się jednak narzędziem nieefektywnym. Jej wypełnienie na początku warsztatów dawałoby nieprawdziwy obraz opinii studentów i doktorantów.

Jak się bowiem okazało, warsztaty wymagały wprowadzenia w temat i uświadomienia rozumienia pojęcia „jakość kształcenia”. W związku z powyższym prowadzący zdecydowali się na wprowadzenie narzędzia obserwacji uczestniczącej jako podstawowego przy prowadzeniu badań i budowaniu uogólnionych wniosków. W jego zastosowaniu pomogło przeprowadzenie zawsze w części pierwszej szkolenia wystandaryzowanego modułu, który zawierał: 1) opracowanie w grupach elementów składających się na jakość kształcenia, 2) dyskusję wokół wskazanych elementów, 3) stworzenie zbioru elementów, na które studenci i doktoranci w swojej opinii mają wpływ i tych, na które wpływu nie mają. Rozwiązanie takie okazało się bardziej efektywne i pozwoliło na zaprezentowanie wniosków w części 3. Raportu.

Należy podkreślić, że druga część warsztatów była zawsze profilowana pod potrzeby grupy docelowej, co było uzgadnianie przez Koordynatora projektu z przedstawicielem samorządu studentów. Rozwiązanie takie pozwalało na dopasowanie się prowadzących do najpilniejszych potrzeb studentów i doktorantów.

Grupą docelową warsztatów byli: 1) członkowie samorządów studenckich i kół naukowych, 2) członkowie samorządów doktorantów, 3) studenci i doktoranci zasiadający w organach kolegialnych oraz gremiach odpowiedzialnych za jakość kształcenia oraz 4) studenci i doktoranci niezaangażowani w organa samorządu oraz uczelni.

Warsztaty przeprowadzono w: Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Politechnice Gdańskiej, Politechnice Warszawskiej, Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytecie Morskim w Gdyni, Uniwersytecie SWPS w Warszawie oraz w Sopocie, a także Wyższej Szkole Administracji i Biznesu w Gdyni.

WNIOSKI

Łukasz Wyszyński

Prezentowane poniżej wnioski są wynikiem obserwacji, które zostały przeprowadzone podczas 12 warsztatów w szkołach wyższych. Grupą docelową było około 240 studentów, studiów pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia. Reprezentowali oni różne obszary kształcenia oraz profile studiów. Wśród uczelni, na których odbyły się warsztaty, znalazło się 8 uczelni publicznych i 3 uczelnie niepubliczne. Większość uczelni znajdowała się na terenie aglomeracji trójmiejskiej. Jednak ze względu na brak zainteresowania ze strony części uczelni, Fundacja PSC zdecydowała się rozszerzyć swoją ofertę również na Województwo Zachodniopomorskie, Województwo Warmińsko-Mazurskie, Warszawę, Kraków i Poznań.

Przeprowadzone warsztaty składały się z dwóch części. W pierwszej, prowadzący warsztaty (Maciej Markowski – 5 spotkań; Łukasz Wyszyński – 7 spotkań) uwspólniali z uczestnikami rozumienie pojęcia jakości kształcenia. Dalej warsztaty zakładały: 1) opracowanie w grupach elementów składających się na jakość kształcenie, 2) dyskusję wokół wskazanych elementów, 3) stworzenie

zbioru elementów, na które studenci i doktoranci w swojej opinii mają wpływ i tych, na które wpływu nie mają. Druga część warsztatów była profilowana pod kątem potrzeb grupy docelowej. Wynikało to ze zróżnicowanej wiedzy uczestników szkolenia, specyfiki danej uczelni oraz dostępnych zasobów.

Zebrane obserwacje podczas warsztatów zostały spisane i omówione przez obu prowadzących. W wyniku wymiany doświadczeń oraz konsultacji, powstał zbiór uogólnionych wniosków dotyczących studenckiej perspektywy jakości kształcenia. Poniżej zostały zaprezentowane najważniejsze wnioski:

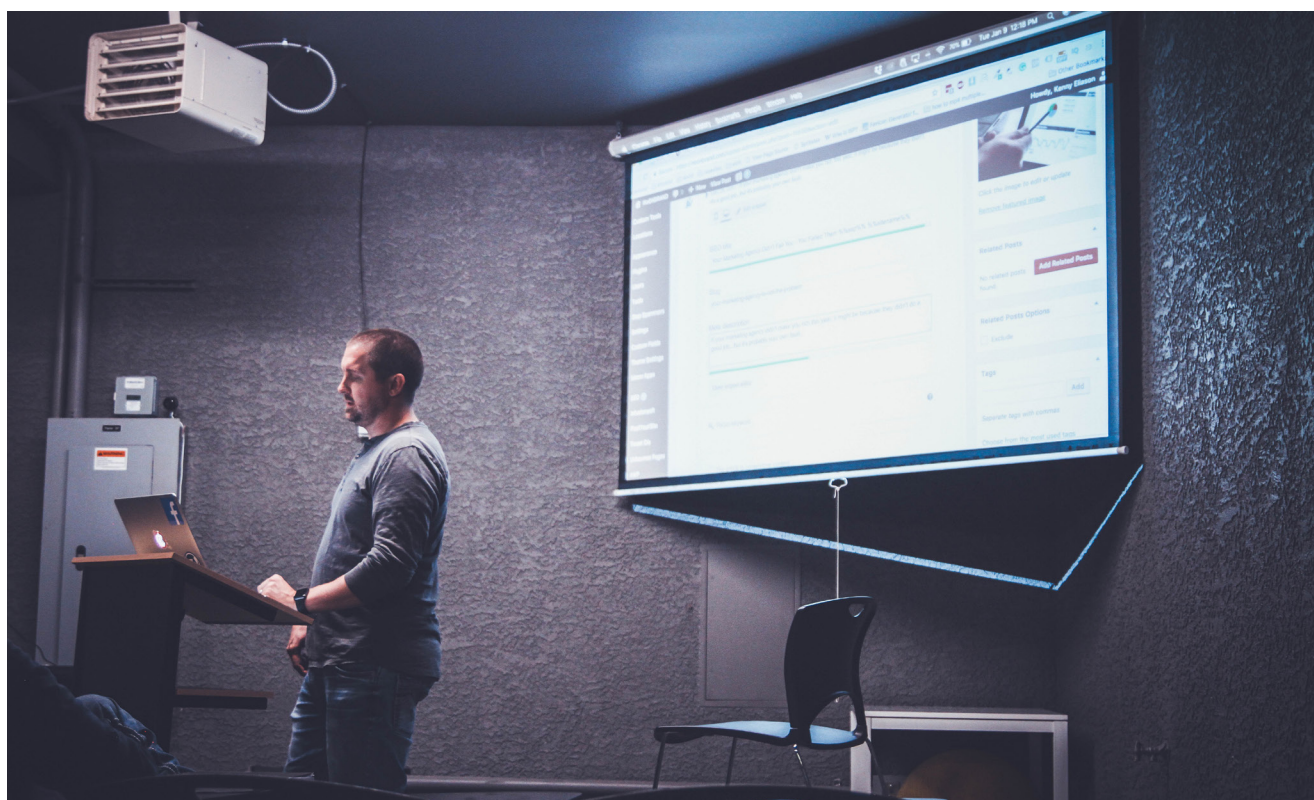
1. Rozumienie jakości kształcenia – Na pytanie: Czym jest jakość kształcenia? Uczestnicy warsztatów odpowiadali bardzo różnie. Zdecydowana większość (około 60%) nie było w stanie odpowiedzieć na tak sformułowane pytanie definicją, która opisywałaby przedmiotowy i podmiotowy zakres jakości kształcenia. Najczęściej w takiej sytuacji podawali elementy, które ich zdaniem składają się lub wpływają na jakość kształcenia. Pozostali udzielali dwóch typów odpowiedzi. Pierwsze nawiązy-

wały do rozumienia jakości kształcenia, zgodnie z technologicznym podejściem, jako poziomu doskonałości, czy bardziej zgodności z przyjętą normą. W takich przypadkach bardzo często przywoływali procedury ISO jako opis pewnego standardu, który powinien być stosowany w dydaktyce. Uczestnicy warsztatów wskazywali także na procesowe podejście do jakości kształcenia. W tym ujęciu uważali, że jest to ogół działań, które powinny być stale podejmowane w celu zapewniania i podnoszenia (aut. doskonalenia) jakości kształcenia. Należy zauważyć, że tego typu odpowiedzi (bardziej definicyjne) były jednak domeną osób, które związane są z kierunkami studiów w dziedzinie studiów technicznych, ekonomicznych, psychologii lub zarządzania. Druga kategoria odpowiedzi wskazywała na brak jednoznacznych skojarzeń z jakością kształcenia. Uczestnicy odpowiadali, że nie rozumieją pytania lub że samo określenie nie nasuwa im żadnych skojarzeń (około 15% uczestników). Powyższe spostrzeżenia pozwalają na wyciągnięcie dwóch wniosków. Po pierwsze, trudno jest rozmawiać ze studentami i doktorantami na temat jakości kształcenia, jeżeli nie uwspólnimy lub nie zawężymy sposobu rozumienia

pojęcia. Przekłada się to na ich pracę i zaangażowanie w gremiach i strukturach uczelni, które odpowiadają za jakość kształcenia. Ponadto, ma istotny wpływ na zaangażowanie studentów, w braniu udziału w procedurach wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia (ankiety, spotkanie, proces przekazywania informacji). Drugi wniosek jest pozytywny. Większość uczestników szkoleń bez problemu wskazywało elementy kojarzone z jakością kształcenia lub na nią wpływające. Ponadto były osoby (około 20%), które podawały bardziej usystematyzowane definicje jakości kształcenia. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że były to głównie osoby, które są członkami gremiów uczelnianych odpowiedzialnych za monitorowanie i zapewnianie jakości kształcenia.

2. Nauczyciele akademicy jako głównym czynnikiem wpływającym na jakość kształcenia – Uczestnicy warsztatów, pracując w mniejszych grupach, mieli za zadanie wypisać elementy, które ich zdaniem składają się lub wpływają na jakość kształcenia. Następnie, elementy te były prezentowane i omawiane wspólnie. Każda z grup sama decydowała jaki element chce wskazać na pierwszym miejscu (wymienić jako

pierwszy). Większość grup wskazywała kadre prowadzącą zajęcia (lub elementy z nią powiązane) jako kluczowy czynnik, który decyduje o jakości dydaktyki lub jej braku. Należy podkreślić, że pod pojęciem kadry prowadzącej zajęcia uczestnicy warsztatów rozumieli wiele elementów. Są to: 1) przygotowanie merytoryczne prowadzących zajęcia, 2) umiejętności dydaktyczne prowadzenia zajęć, 3) zaangażowanie prowadzącego zajęcia, 4) aktualność i przydatność przekazywanej wiedzy i umiejętności, 5) sposób oceniania oraz 6) szacunek i relacje ze studentami.

W aspekcie merytorycznego przygotowania do zajęć najczęściej pojawiał się argument, że prowadzący nie jest ekspertem z danej dziedziny. Uczestnicy szkoleń wskazywali, że osoba ta specjalizuje się w innym temacie. Zdaniem studentów, sytuacja, w której prowadzący nie jest profesjonalnie przygotowany (nie potrafi odpowiedzieć na pytania, nie potrafi wytłumaczyć zagadnienia w inny sposób) uniemożliwia efektywny udział w wykładzie lub innej formie zajęć.

Kolejny element to sam sposób przekazywania wiedzy oraz tworzenia sytuacji, która umożliwia rozwój umiejętności i kreowania postaw społecznych. Co warte odnotowania, uczestnicy warsztatów znacznie częściej wskazywali na ten element (braki w warsztacie dydaktycznym) niż brak przygotowania merytorycznego. Najczęściej przywoływany elementami były: brak zaangażowania prowadzącego (wypalenie zawodowe, brak motywacji), brak umiejętności impostacji głosu czy utrzymywania kontaktu z studentami, nieprawidłowe przygotowanie materiałów do zajęć (prezentacji), przewaga form podawczych nad angażującymi podczas zajęć oraz brak umiejętności tłumaczenia zagadnienia (problemu). Powyższe elementy w opinii studentów powinny skutkować działaniami władz wydziału czy uczelni. Niestety, tak się często nie dzieje. Na przeszkodzie, zdaniem studentów, staje tłumaczenia o wartości naukowej danego

pracownika czy też jego „niezbędność” dla formalnych uprawnień dotyczących prowadzenia kierunku studiów. Studenci, pytani czy widzą zasadność udzielenia konstruktywnej informacji zwrotnej oraz wsparcia (szkolenia) dla takich nauczycieli, zgodnie odpowiedzieli, że tak. Byli natomiast zdziwieni (negatywnie), że rzadko nauczyciele takie wsparcie dydaktyczne otrzymują od uczelni.

Uczestnicy warsztatów z łatwością wskazywali na rozróżnienie kadry bardziej akademickiej (podejmującej zagadnienia teoretyczne) i praktyków (pochodzących najczęściej z otoczenia społeczno-gospodarczego uczelni lub posiadających znaczący dorobek praktyczny). Na pytanie o określenie proporcji pomiędzy tymi osobami w obsadzie kierunku studiów, wskazywali na przewagę praktyków. Co ciekawe, na pytanie prowadzących warsztaty, na jakim profilu studiów studiują (praktycznym czy ogólnoakademickim), prawie nikt nie znał odpowiedzi. Podobnie było w kwestii znajomości wymogów, które uczelnia musiała spełniać w poprzedniej i musi spełniać obecnie w Ustawie i dokumentach wykonawczych (Rozporządzeniach), żeby studia o określonym profilu prowadzić. Nie zmienia to faktu, że studenci w większości przypadków lepiej oceniają zajęcia prowadzone przez praktyków. Jako argumenty podają: prowadzenie zajęć na zasadzie analizy przypadku, wskazywania na użyteczność zastosowania wiedzy/umiejętności w miejscu pracy czy też omawianie funkcjonowania rozwiązań, procedur, narzędzi w miejscu pracy. Pomimo faworyzowania zajęć praktycznych, uczestnicy warsztatów nie negowali zasadności zajęć o charakterze akademickim. W tym aspekcie podnosili jednak ich aktualność. Pod tym pojęciem kryje się: dobór najnowszej literatury do zajęć (która jest dostępna w bibliotece lub elektronicznie) oraz udział prowadzącego w badaniach, które pozwalają na prezentację najbardziej aktualnych wyników badań. Jak twierdzili uczestnicy warsztatów, z dużą łatwością są w stanie wskazać akademików, którzy są aktywni w działalności

naukowej oraz tych, którzy od wielu lat bazują na tych samych materiałach, książkach i schematach.

Ostatnimi elementami, które mają istotny wpływ na ocenę kadr, jako kluczowego elementu procesu kształcenia, są sposób oceniania i wzajemny szacunek. W pierwszym przypadku studenci wskazują, że pomimo, że są to pojedyncze przypadki, to nadal jest kadra, która ocenia w sposób pozamerytoryczny, zmienia zasady zaliczenia przedmiotu, zmienia zakres wymaganego materiału czy ocenia studentów niesprawiedliwie (kierując się sympatią lub nastrojem). Wiąże się to z drugim aspektem, jakim jest szacunek. Pomimo, że może to szokować, studenci wskazywali, że nadal są przypadki kadry, która odnosi się do studentów w sposób lekceważący, wywyższa się (powołując się na stopnie i tytuły naukowe) oraz swoim zachowaniem (spóźnianie się, brak kontaktu, brak odpowiedzi na pytania) okazuje brak kultury akademickiej.

Analiza wszystkich elementów, które składają się na zaangażowanie kadry o wysokim poziomie wiedzy, dobrym przygotowaniu merytorycznym oraz pozytywnym nastawieniu do studentów, pozwala wysnuć wniosek, że czynnik ludzki ponownie jest kluczowy jeżeli

chodzi o realizowanie procesu dydaktycznego na wysokim poziomie. Podobnie jak przy świadomości studentów, świadomość wartości jaką jest jakość kształcenia u nauczycieli akademickich, jest jedną z pożądanych postaw dla prawidłowego realizowania zajęć i całego procesu dydaktycznego.

3. Realizacja planu studiów – Elementem, który wydaje się najpojemniejszy jeżeli chodzi o warunkowanie jakości kształcenia na danym kierunku studiów jest plan studiów, a wcześniej program kształcenia (aut. zgodnie z nową Ustawą). Pomimo, że uczestnicy warsztatów rzadko wskazywali go z nazwy, to przetaczali wiele jego elementów składowych. Można je generalnie podzielić na dwie kategorie.

Pierwsza to konstrukcja planu studiów. Tutaj studenci wskazywali na: 1) przydatność treści dla kierunku studiów (konkretnych przedmiotów), 2) wymiar godzinowy zajęć o charakterze wykładowym i praktycznym, 3) kolejność ułożenia przedmiotów w planie studiów, 4) powtarzanie się treści pomimo innych nazw przedmiotów, 5) brak powiązania pomiędzy prowadzonymi przedmiotami (studenci tego nie dostrzegają) oraz 6) fikcyjne często przedmioty do wyboru (różnica jedynie w nazwie). Pomimo tego, że uczestnicy warsztatów wska-

zywali, że nie mają uwag całościowo do planu studiów, to praktycznie każda grupa wskazywała na przypadki lub elementy, które w ich opinii wymagają zmiany.

Druga kategoria to realizacja planu studiów w ujęciu bardziej logistycznym i planistycznym. W tym aspekcie uczestnicy warsztatów wskazywali na: 1) ułożenie rozkładu zajęć (zbyt duża lub adekwatna liczba godzin jednego dnia, zbyt długie lub adekwatne okienka oraz blokowanie zajęć), 2) brak odpowiedniej infrastruktury do prowadzenia zajęć (zbyt małe sale, nieergonomiczne ławki i krzesła, złe oświetlenie, brak narzędzi multimedialnych, itd.) oraz 3) brak skutecznej polityki informacyjnej (kontakt na linii prowadzący – studenci oraz administracja – studenci). W przeciwieństwie do elementów, które wpływają negatywnie, studenci podkreślali, że równie często dostrzegają pozytywne rozwiązania, jak: 1) obsługa w dziekanacie, 2) modernizacja infrastruktury, 3) reagowanie na zgłaszane uwagi i problemy w planowaniu. Nadal jednak, w opinii uczestników warsztatów, zbyt wiele elementów wymagających poprawy jest bagatelizowanych. Zgłaszane uwagi czy postulaty rozbijają się o argumenty finansowe (co ma swoje uzasadnienie) oraz preferencje nauczycieli akademickich (co jest dyskusyjne w kontekście oczekiwanych zachowań obu stron opartych na zasadach wzajemności i partnerstwa).

Obie powyższe kategorie elementów, które studenci wskazywali jako czynniki składające się i mające wpływ na jakość realizacji planu studiów, skłaniają do postawienia następujących wniosków. Po pierwsze, istnieje duża świadomość wśród studentów dotycząca szerokiego spektrum czynników, które warunkują jakość kształcenia na danym kierunku studiów. Po drugie, studenci dostrzegają działania, które podejmują władze wydziałów i uczelni w celu doskonalenia organizacji procesu kształcenia oraz rozwoju infrastruktury. Po trzecie, nadal są obszary, w których komunikacja lub wola (możliwość) podjęcia działań jest niewielka i to

przez pryzmat tych kwestii studenci często negatywnie odnoszą się do organizacji studiów. Po czwarte, należy wskazać, że w podjętych rozmowach nie pojawiła się kategoria efektów kształcenia (zgodnie z Krajowymi Ramami Kwalifikacji) czy aktualnie efektów uczenia się (zgodnie z Polską Ramą Kwalifikacji). Nasuwa to tezę, że cała konstrukcja planu studiów jest obca dla większości studentów i doktorantów. Znacząco utrudnia to świadomą partycypację w procesach ewaluacji i zapewniania jakości kształcenia.

Na tym etapie należy zaznaczyć, że jedynie pojedynczy uczestnicy warsztatów zdawali sobie sprawę, że jako studenci czy doktoranci mogą, a nawet powinni, brać udział w tworzeniu i ewaluacji planów studiów. Byli to głównie studenci, którzy są członkami np. komisji programowych czy gremiów odpowiedzialnych za jakość kształcenia. Należy podkreślić, że sama świadomość takiej możliwości jedynie u niektórych osób, oraz fakt, że wymogi formalne (np. opiniowanie programu kształcenia przez samorząd studencki) ogranicza się często do formalności, wskazuje na konieczność wzmocnienia wiedzy studentów w zakresie świadomej partycypacji w budowaniu planu studiów i jego ewaluacji.

4. Na co mamy wpływ? - Kolejnym elementem prowadzonych warsztatów była część poświęcona analizie z perspektywy studentów i doktorantów, na które elementy warunkujące jakość kształcenia mają oni wpływ. Należy zwrócić uwagę, że w tym przypadku odpowiedzi sprowadzały się głównie do narzędzia ankiet studenckich oraz możliwości kontaktu z opiekunem lub władzami dziekańskimi. W przypadku ankiet studenci w większości przypadków wskazywali, że jest to proces realizowany od wielu lat, o którym studenci są bardzo dobrze poinformowani. Gorzej wypadły odpowiedzi na pytania o skuteczność tego narzędzia oraz informację zwrotną o działaniach podjętych w ich wyniku. Natomiast kontakt bezpośredni z władzami wy-

działu i uczelni traktowany jest jako najprostsze narzędzie zgłaszania problemów. Należy podkreślić, że nie zawsze skuteczne. Oba rozwiązania mają cechy rozwiązań reaktywnych (problem > szukanie rozwiązania). Studenci nie wskazywali w tym przypadku na np. działania, które umożliwiłyby im partycypację w projektowaniu oferty studiów, zapewnianiu jakości kształcenia oraz stałym udziale w rozwoju uczelni. Na rozwiązania takie wskazywali jedynie bardziej doświadczeni członkowie samorządu studentów, którzy podnosili swój udział w organach kolegialnych uczelni oraz wpływ na wybór osób odpowiedzialnych za sprawy studenckie.

Powyższe nasuwa wniosek, że studenci i doktoranci nie posiadają dostatecznej wiedzy o projektowaniu programów kształcenia i możliwości partycypacji w tym procesie. Najczęściej ich udział (wpływ) ogranicza się do opiniowania i sygnalizowania problemów.

5. Zaangażowanie studentów – Interesującym spostrzeżeniem jest, że prawie w każdej grupie warsztatowej studenci i doktoranci wskazywali, że to oni sami są jednym z kluczowych elementów decydujących o jakości kształcenia. W tym aspekcie podnosili: 1) kwestie zaangażowania się w studia, 2) przygotowania osób, które rozpoczynają studia, 3) odpowiedzialny udział w procesie studiowania oraz 4) zdarzające się przypadki ściągania i plagiatów.

Krytyczne spojrzenie na rolę swojej grupy interesariuszy w procesie studiowania wskazuje, że studenci i doktoranci gotowi są do odpowiedzialnego uczestniczenia w procesie zapewniania jakości kształcenia. Co więcej, ich udział w przeprowadzonych warsztatach oraz innych podobnych inicjatywach pokazuje, że są zainteresowani podnoszeniem swoich kwalifikacji. Oba czynniki są dowodem, że podobne inicjatywy (jak projekt Ambasadorzy Jakości Kształcenia) powinny być nie tylko kontynuowane ale i rozwijane.

DOBRE PRAKTYKI

Paweł Adamiec

Punktem wyjścia do dyskusji na temat dobrych praktyk, rozumianych z perspektywy studenckiej, powinno być określenie ich definicji. Czy dobrą praktyką możemy nazwać rzetelne, kompleksowe i skuteczne wykonywanie działań w danym aspekcie? Czy prawidłowe funkcjonowanie procesu to wystarczająca przesłanka do zdefiniowania dobrej praktyki? Szereg działań podejmowanych przez uczelnie, a także funkcjonujące w ramach nich samorządy studenckie, pozwala na szersze rozumienie tego pojęcia. Dobra praktyka, która może być potem skutecznie implementowana w innych jednostkach działających w ramach systemu szkolnictwa wyższego, powinna wykraczać w pozytywnym tego znaczeniu, poza funkcjonujące standardy. Warto tu przytoczyć przykład oceny zajęć dydaktycznych w procesie ankietyzacji. Jednym z wyzwań w tym kontekście jest uzyskanie jak najlepszej zwrotności ankiet, tak aby były one miarodajne. Problem jest znany i szeroko omawiany na wielu uczelniach. Studenci nie wypełniają ankiet, ponieważ nie widzą efektów w postaci zmian, które powinny wyniknąć z prezentowanych przez nich opinii. Niski procent wypełnionych

formularzy skutkuje tym, że odpowiednie osoby lub zespoły zajmujące się analizą danych, a później wdrażaniem zmian, nie mogą uznać wyników za reprezentatywne. Czy w tym kontekście wysoki procent wypełnianych przez studentów ankiet może zostać z tego tytułu uznany za dobrą praktykę? Nie można odpowiedzieć twierdząco na tak zadane pytanie, bo podjęcie odpowiednich działań mających na celu skuteczne przeprowadzenie tego procesu powinno być standardem. Dobrą praktyką, która uzupełniałaby cały proces, mogłoby być np. wprowadzenie studenckich hospitacji zajęć. Taki pomysł pojawił się podczas jednego ze szkoleń prowadzonych przez Parlament Studentów RP, którego tematem było wsparcie i opieka nad interesariuszami wewnętrznymi procesu kształcenia. Studenci ostatnich lat studiów mogliby, zgodnie z prezentowaną przez uczestników koncepcją, hospitować zajęcia wraz z nauczycielami akademickimi, korzystając ze swojego doświadczenia jako uczestnik procesu kształcenia. Wskazywano by przy tym na aspekty wymagające doskonalenia m.in. w metodach prowadzenia zajęć. Jest to jeden z przykładów w jaki sposób pro-

ces, który powinien być standardem, może zostać uzupełniony o dobrą praktykę.

Niebagatelną rolę w zapewnianiu jakości kształcenia odgrywają samorzady studenckie. Reprezentują one koleżanki i kolegów, obdarzających swoich przedstawicieli zaufaniem, również w zakresie dbania o odpowiednią wartość świadczonych usług edukacyjnych. Uczelnie, których władze są świadome konieczności włączenia studentów jako interesariuszy wewnętrznego procesu, sprzyjają współuczestniczeniu, a nawet tworzeniu przez nich działań, które mogą być zdefiniowane jako dobre praktyki. Warto z kilku powodów przytoczyć część z nich. Co istotne, podanie przykładów pozwoli nam zrozumieć jeszcze lepiej to, co w studenckim rozumieniu jest dobrą praktyką. Nie bez znaczenia pozostaje również możliwość doceniania pracy samorządowców, którzy swój czas poświęcają na rzecz dobra wspólnego studentów, jakim w tym przypadku jest wysoka jakość kształcenia. Wreszcie, zaprezentowanie dobrych praktyk może stanowić bodziec do implementacji podobnych rozwiązań w kolejnych uczelniach, a także

inspiracje do tworzenia własnych rozwiązań. Musimy przy tym pamiętać, że działanie, które będzie skuteczne w odniesieniu do dużej uczelni publicznej, nie zawsze musi zadziałać w małej uczelni niepublicznej i odwrotnie. Wynika to z szeregu różnych czynników, zróżnicowanych potrzeb studentów, ich liczby, stopnia zaangażowania w proces kształcenia czy świadomości posiadanych praw i obowiązków. Odpowiednio wypracowana dobra praktyka będzie więc uwzględniać przytoczone czynniki, mając przy tym każdorazowo za cel dalsze doskonalenie jakości kształcenia na kierunkach studiów.

Wiele dobrych praktyk można zaobserwować w działaniach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie godną wyróżnienia rolę w ich skuteczności pełni samorząd studencki. Projektem posiadającym już swoją markę w Polsce jest „Studenckie Forum Jakości”. Jest to cykliczne, coroczne wydarzenie, podczas którego samorządowcy, wraz ze specjalistami z zakresu szkolnictwa wyższego, dyskutują o aktualnych wyzwaniach. Tegoroczne obrady, które odbyły się 16-18 paździer-

nika 2018r. w Poznaniu zostały zdominowane przez tematykę wdrażania Konstytucji dla Nauki, implementacji kluczowego z perspektywy studenckiej i nie tylko, aktu prawnego. Studenckie Forum Jakości jest nie tylko dobrą praktyką samą w sobie, jest również doskonałą okazją do ich zaprezentowania oraz wymiany. Przeprowadzając wraz z Adamem Gajkiem, przewodniczącym Europejskiej Unii Studentów, szkolenie o skutecznym feedbacku i roli studenta w działaniach projakościowych, mieliśmy przyjemność moderować dyskusję, która dotyczyła właśnie wymiany dobrych praktyk pomiędzy uczestnikami. Przywołując wzorce europejskie, zastanawiając się nad szansami i zagrożeniami, również my, jako szkoleniowcy, wyszliśmy z tego spotkania bogatsi o wiedzę, której być może nie uzyskalibyśmy w inny sposób. Każdemu studentowi, któremu bliska jest tematyka uczestnictwa w procesie zapewniania jakości kształcenia, polecam udział w przyszłych edycjach, kiedy omawiane będą już być może nowe wyzwania, jakie stawia przed nami dynamicznie zmieniający się system szkolnictwa wyższego w Polsce.

Parlament Samorządu Studentów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu podejmuje również szereg działań skierowanych bezpośrednio do studentów, których reprezentują. Kolejnym projektem jest „Badanie Jakości Kształcenia – Gra Międzywydziałowa pod hasłem: Liczymy ankiety!” Jest to projekt ankietyzacji z dziesięcioletnim stażem, dotyczący ewaluacji funkcjonowania poszczególnych aspektów jakości kształcenia. Biorąc w nim udział zarówno studenci i doktoranci, jak i pracownicy wszystkich jednostek Uniwersytetu. Rywalizacja w grze międzywydziałowej Liczymy ankiety, ma na celu zmobilizowanie studentów do wypełniania ankiet. Wszystkie jednostki zostają podzielone na cztery ligi ze względu na liczebność społeczności studenckiej. W każdej grupie wyłaniany jest jeden zwycięzca, czyli Wydział, który otrzymuje nagrodę pieniężną, którą można wykorzystać na cel służący społeczności studenckiej. Wśród

najpopularniejszych inicjatyw, zrealizowanych w ramach dofinansowania, wymienić warto zaadaptowanie powierzchni budynków w celu przygotowania strefy studenckiej. Co ważne, rywalizacja międzywydziałowa wzbudza wiele pozytywnych emocji, za pośrednictwem specjalnej platformy na bieżąco można śledzić wyniki. Jest to kolejny przykład na to, jak standard dotyczący ankietyzacji można udoskonalić dobrą praktyką, zainicjowaną przez studentów.

Konkursy to specjalność samorządowców z Poznania, czego dowodem są kolejne projekty, które warto zaprezentować. Projekt „Best Student Grant” to konkurs skierowany do studentów I lub II roku studiów I stopnia albo jednolitych studiów magisterskich, osiągających najlepsze wyniki w nauce. Nagrodę stanowi dofinansowanie na realizację projektów grantowych, związanych z rozwojem naukowym. Zainteresowane osoby składają formularze zgłoszeniowe, w których przedstawiają swoje inicjatywy, dołączając do tego dodatkowe materiały, wśród nich kosztorysy. „Best Student Grant” otwiera swoje drzwi także dla osób chcących pogłębić swoje umiejętności językowe poprzez Best Student Language. Ponadto, najlepsi studenci I i II roku mogą uczestniczyć w obozie letnim „Best Student Grant”, gdzie mają możliwość udziału w szkoleniach oraz kursach pogłębiających wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne. Projakościowe konkursy są realizowane również na szczeblu wydziałowym, mowa o projekcie „Budżet Dydaktyczny na Wydziale Filologii Polskiej i Klasyknej.” Konkurs, organizowany na wzór budżetu obywatelskiego, skierowany jest do całej społeczności Wydziału Filologii Polskiej i Klasyknej – zarówno pracowników, doktorantów jak i studentów, którzy mają pomysły, jak ulepszyć i uatrakcyjnić dydaktykę oraz doskonalić jakość studiowania w Collegium Maius. Pod uwagę brane są kreatywność i innowacyjność, a także praktyczność i skuteczność pomysłu. Nagrodą w konkursie jest finansowanie realizacji projektu. Rozstrzygnięcie konkursu odbywa się w dwóch etapach: komisja konkur-

sowa wybiera spośród zgłoszonych projektów trzy finałowe propozycje, z których następnie – po intensywnej kampanii promocyjnej w tajnym głosowaniu całej społeczności Wydziału – zostaje wyłoniony zwycięski projekt. Uroczyste ogłoszenie wyników następuje podczas Wydziałowego Dnia Jakości Kształcenia, który odbywa się w maju. Realizacja zwycięskiego projektu planowana jest na semestr zimowy następnego roku akademickiego. Realizacja takich działań pozwala mobilizować studentów do włączania się do procesu zapewniania jakości kształcenia, interesując formą, odnosząc przy tym zamierzone skutki.

Dobre praktyki warto wyróżnić również w odniesieniu do Uniwersytetu w Białymstoku. Warty podkreślenia w zakresie jakości kształcenia jest działalność Parlamentu Studenckiego Uniwersytetu w Białymstoku, który stworzył pełnoprawną monografię naukową, dotycząca szeroko pojętej jakości kształcenia na Uniwersytecie w Białymstoku. Publikacja porusza prawa i obowiązki studenta oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na grupie niemal sześciuset studentów. Jest to kompleksowa odpowiedź na pytanie, czym jest jakość kształcenia i jakie aspekty jej dotyczą, a całość zaprezentowana jest z perspektywy studentów. To również przedstawienie w najprostszej formie najważniejszych praw i obowiązków studenta. W pierwszych trzech rozdziałach autorzy wyjaśnili podstawowe zagadnienia, które są istotne dla studentów. W prosty, ale wyczerpujący sposób przedstawiono podstawowe aspekty uregulowane w Regulaminie Studiów Uniwersytetu w Białymstoku. Druga część publikacji to analiza wyników ankiety, dotyczącej opinii studentów na temat jakości kształcenia na Uniwersytecie w Białymstoku. Badanie zostało przeprowadzone na grupie studentów z trzydziestu trzech kierunków, zarówno stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, na każdym z dziewięciu Wydziałów. Ankieta była kompleksową weryfikacją, co funkcjonuje dobrze, a co wymaga poprawy. Badania dotyczyły wszystkiego, co

składa się na szeroko rozumianą jakość kształcenia, od funkcjonalności wydziałowych stron internetowych, dostępności prowadzących dyżurów i warunków przeprowadzania egzaminów, po działanie wydziałowych bibliotek.

Parlament Studencki Uniwersytetu w Białymstoku aktywnie działa w celu budowania świadomości studentów dotyczącej jakości kształcenia. Dobrą praktyką jest publikowanie „Informatora Studenckiego”. Autorzy poruszają w nim kwestie związane z prawami i obowiązkami studenta, pomocy materialnej czy działalności w kołach naukowych, organizacjach studenckich czy organach samorządu studenckiego. Ciekawym projektem studentów z Białegostoku jest również Gra miejska o prawach i obowiązkach studenta. Jest to wydarzenie skierowane do studentów pierwszego roku wszystkich kierunków studiów, podczas którego stacje znajdowały się w budynkach Uniwersytetu w Białymstoku, zlokalizowanych w całym mieście. W trakcie zabawy uczestnicy w sposób przystępny i ciekawy poznawali m.in. Regulamin studiów czy strukturę uczelni.

Jakość kształcenia jest jednym z priorytetów we współpracy władz Uniwersytetu Jagiellońskiego z Samorządem Studentów. Pośród wielu działań, w których w przeszłości również miałem przyjemność uczestniczyć, jednym z najbardziej popularnych jest projekt „Laudacje studenckie”. Jest to plebiscyt, w ramach którego studenci dokonują wyboru osób najbardziej zasłużonych dla społeczności akademickiej. Wyboru dokonuje kapituła złożona ze studenckich przedstawicieli w Senacie UJ, warto jednak podkreślić dwie przyznawane nagrody o specjalnym znaczeniu. Wszyscy studenci w internetowym głosowaniu wybierają spośród nominowanych, zwycięzców w kategoriach „przyjaciół studenta” – dla najlepszego dydaktyka oraz „pomocna dłoń” – dla najlepszego pracownika administracyjnego. Nagrody wręczane są na uroczystej Gali w obecności zaproszonych gości, w tym przedstawicieli

władz państwowych, władz Uniwersytetu oraz studentów. Tegoroczna gala, podczas której 24 maja 2018r. wypełniono połączone Aule Auditorium Maximum Uniwersytetu Jagiellońskiego, po raz kolejny pozwoliła nam docenić pracę osób szczególnie zasłużonych dla jakości kształcenia. Podobne plebiscyty, jak „Złota Kreda” Politechniki Warszawskiej czy „Złote Lwiątko” Politechniki Gdańskiej, aktywizują studentów, wskazując przy tym na dobre przykłady osób, dla których doskonalenia jakości kształcenia jest istotne.

Katalog dobrych praktyk tworzonych i realizowanych przez polskie uczelnie we współpracy z samorządami studenckimi jest otwarty, tworzą się one na bieżąco. Nie sposób przytoczyć wszystkie godne wyróżnienia, dlatego warto zastanowić się nad platformą wymiany informacji, z wykorzystaniem nowoczesnych środków komunikacji. Wykorzystując potencjał, jaki posiadają połączone siły instytucji działających w ramach sektora szkolnictwa wyższego, w tym Parlamentu Studentów RP, możemy usystematyzować realizowane w uczelniach dobre praktyki, opisując je w sposób na tyle przystępny, aby były gotowe do implementacji w jednostkach do tego przystosowanych. Tam znajdzie się miejsce dla „Warsztatów Jednostkowych Zespołów Zapewnienia Jakości Kształcenia” organizowanych na Uniwersytecie Warszawskim czy dla „Spotkań Bez Krawata” Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie. Organizatorzy projektów z pewnością zadbają, aby wspomniano o studenckiej „Ankiecie satysfakcji ze studiowania” Politechniki Krakowskiej czy możliwości kształcenia pod opieką tutora na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Zapewnianie jakości kształcenia z perspektywy studenckiej to ciągły i wymagający proces. Tak, jak niezbędne są zalecenia w przypadku konieczności doskonalenia danych aspektów związanych z procesem kształcenia, tak również istotne są dobre praktyki, tworzące dodatkowe szanse na rozwój.

REKOMENDACJE Maciej Markowski

Analiza wyników badań świadomości znaczenia jakości kształcenia wśród studentów, przeprowadzona w ramach realizacji niniejszego projektu, wskazuje na potrzebę dalszego prowadzenia działań rozwijających wiedzę i kompetencje przedstawicieli samorządów studenckich w tym zakresie. Prezentowane we wcześniejszych rozdziałach konkluzje wskazują, iż znajomość zagadnień związanych z tematyką jakości kształcenia oraz jej zapewniania w szkolnictwie wyższym, jest bardzo zróżnicowana. Biorąc pod uwagę charakterystykę wiekową badanej populacji (przedstawicieli samorządów studenckich) fakt ten jest jak najbardziej zrozumiały z uwagi na, w oczywisty sposób, ograniczone doświadczenie w kontaktach z tą tematyką. Można również domniemywać, iż wiedza a także świadomość tematyki systemowego zapewniania jakości wśród studentów, jest w pewnym stopniu pochodną sposobu podejścia do tego zagadnienia przez same uczelnie. Jednocześnie zagadnienie to, jakkolwiek stanowiące wyzwanie dla studentów, co pokazują omówione wcześniej wyniki badań, jest niezwykle istotne z uwagi na fakt, iż przedstawiciele samorządów studenckich są

zaangażowani w realizację obowiązków uczelni wynikających z przepisów prawa. W szczególności mowa tu o uczestnictwie w pracach organów kolegialnych uczelni oraz wydziałów, w ramach których omawiane są tego rodzaju zagadnienia. Każda uczelnia jest również obowiązana prawnie do zasięgania opinii studenckiej w trakcie procesu przyjmowania nowych i modyfikacji istniejących programów studiów. Ponadto, przedstawiciele samorządów studenckich są również zaangażowani w realizację celów i zadań wewnętrznych systemów zapewniania jakości kształcenia, funkcjonujących zarówno na poziomie ogólnouczelnianym, jak i na poziomie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni.

Prezentowane we wcześniejszej części niniejszej publikacji wyniki badań wskazują, iż studenci mają ogólny problem zarówno w kwestii wspólnego rozumienia pojęcia jakości kształcenia, jak i poprawnej identyfikacji i priorytetyzacji czynników ją kształtujących. Oczywiście, istnieją różnorodne, często w praktyce sprzeczne definicje, zarówno terminu „jakość”, jak i „jakość kształcenia”.

Niemniej jednak, istotny jest tu fakt, iż brak wspólnego lub choćby zbliżonego rozumienia terminologii, znacznie utrudnia podejmowanie skutecznych działań w tym obszarze.

Bazując na wnioskach, które płyną z doświadczeń przeprowadzonych w ramach projektu warsztatów, sformułować można kilka kluczowych rekomendacji dotyczących dalszego rozwoju kompetencji przedstawicieli samorządów studenckich w zakresie zapewnienia jakości kształcenia. Uczestnicy warsztatów w naturalny sposób wskazują za priorytetowe dla jakości aspekty procesu kształcenia, z którymi mają do czynienia na co dzień. Są to więc kompetencje dydaktyczne kadry akademickiej, infrastruktura uczelni oraz różnego rodzaju aspekty systemu wsparcia studentów. Jednocześnie istotnym jest fakt, iż świadomość uczestników szkoleń co do złożoności procesów kształcenia akademickiego, począwszy od jego planowania do realizacji, powoduje, iż wiele aspektów wpływających na jakość

kształcenia, istotnych z perspektywy studentów, może pozostać niewyartykułowanych lub niewłaściwie zaadresowanych.

Na podstawie analiz poczynionych przez osoby prowadzące warsztaty dla przedstawicieli samorządów studenckich w ramach projektu, omówione we wcześniejszej części niniejszej publikacji, wskazać można następujące rekomendacje:

1. Rozwój kompetencji w obszarze zapewniania jakości kształcenia powinno mieć charakter regularny i systemowy. Poczynione w trakcie realizacji projektu obserwacje wskazują na dość zróżnicowany poziom, zarówno świadomości, jak i uporządkowanej wiedzy dotyczącej tego zagadnienia. Wynika to przede wszystkim z faktu naturalnej, dużej rotacyjności członków samorządów studenckich, stąd potrzeba systemowych działań mających na celu utrzymanie, odnawianie oraz aktualizację poziomu kompetencji w organizacji.

2. Szkolenia dla przedstawicieli samorządów studenckich powinny uwzględniać przynajmniej dwa poziomy zaawansowania.

a. Szkolenie podstawowe dedykowane osobom rozpoczynającym działalność w obszarze związanym z zapewnianiem jakości kształcenia (np. dla studenckich członków organów kolegialnych uczelni, nie zaangażowanych bezpośrednio w pracę ciał uczelni związanych z wewnętrznym systemem zapewniania jakości kształcenia).

b. Szkolenie zaawansowane – dla osób powołanych w skład bardziej wyspecjalizowanych ciał kolegialnych uczelni – np. komisji ds. jakości, komisji ds. kształcenia, etc.

3. Obserwacje poczynione w trakcie przeprowadzanych warsztatów wskazują, iż szkolenie podstawowe powinno w pierwszej kolejności mieć na celu uporządkowanie wiedzy z zakresu zapewniania jakości. Uwzględnić zatem powinno zagadnienia związane z ogólnymi koncepcjami jakości, jej zapewniania oraz czynników, które mają na nią wpływ w obszarze kształcenia akademickiego. Ponadto, powinno również uwzględnić ogólne wskazanie

obszarów zaangażowania samorządu studenckiego w zapewnianie jakości kształcenia. Dzięki temu studenci powinni mieć poszerzoną świadomość na temat potencjalnego wpływu, sposobów i metod oddziaływania na zapewnianie i doskonalenie jakości kształcenia w ich uczelniach.

4. Szkolenie zaawansowane powinno swoim zakresem obejmować przede wszystkim zagadnienia wpływające na zwiększenie skuteczności funkcjonowania studentów w organach uczelni wpływających na jakość kształcenia. Najbardziej priorytetowym zagadnieniem są tu więc aspekty związane z projektowaniem programów kształcenia, począwszy od ich koncepcji i celów, poprzez zakładane efekty kształcenia, aż po dobór metod dydaktycznych oraz metod weryfikacji efektów kształcenia. Istotne jest również podejście holistyczne do tego procesu, jak również zrozumienie przez uczestników tego rodzaju szkolenia wzajemnych zależności oraz związków przyczynowo – skutkowych pomiędzy jego poszczególnymi elementami.

5. Szkolenia dla przedstawicieli samorządów studenckich powinny być przygotowa-

ne oraz przeprowadzone z wykorzystaniem metod dydaktycznych uwzględniających potrzeby tej grupy odbiorców. Najbardziej odpowiednie do tego celu są metody warsztatowe, silnie angażujące studentów do pracy własnej w czasie ich trwania, pracy w mniejszych zespołach oraz dyskusji grupowej na temat wyników własnej pracy. Ponadto, szkolenia powinny być silnie osadzone w rzeczywistości danej uczelni, uwzględniające specyfikę prowadzonego w niej kształcenia.

6. Biorąc pod uwagę zasadniczą homogeniczność i dość niewielkie zróżnicowanie sposobu organizacji procesu kształcenia, włączając w to klasyczne podejście do projektowania programu kształcenia oraz w większości konserwatywne metody dydaktyczne, uczestnicy warsztatów swoje koncepcje i pomysły na poprawę jakości kształcenia opierają na istniejącym paradygmacie edukacji wyższej w Polsce. Szczególnie pożądane wydaje się zatem poszerzenie kompetencji samorządów studenckich o przykłady dobrych praktyk w tym zakresie, w perspektywie międzynarodowej. Aktywność studentów oraz ich naturalna skłonność do poszukiwań innowacyjnych, bardziej interesujących form dydaktycznych, mogłaby stanowić dodatkowy czynnik wspierający modernizację polskich uczelni w tym zakresie.

7. Przygotowanie przedstawicieli samorządów studenckich do pracy w organach uczelni związanych z problematyką kształcenia, powinno w szczególności być silnie ukierunkowane na aspekt metodologiczny konstruowania oraz ewaluacji programów studiów w oparciu o zakładane efekty kształcenia. Pozwoliłoby to na podniesienie kompetencji w zakresie identyfikacji oraz badania zasadności, jak również argumentacji zgłaszanych postulatów w obrębie kształcenia. Przykładem mogą być tu szeroko poruszane zagadnienia tzw. „przydatności” czy „praktyczności” poszczególnych przedmiotów, których ocena może być różna w zależności od przyjętego punktu odniesienia, jakim są zakładane cele i efekty kształcenia.

8. Należy również zwrócić uwagę na uwzględnienie w zakresie szkolenia wytycznych i wskazówek zawartych w Standardach i wskazówkach w zakresie zapewniania jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (ang. Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area). Wytyczne i zagadnienia zawarte w tym opracowaniu pozwalają w sposób systemowy i kompleksowy zrozumieć problematykę zapewniania jakości kształcenia. Stanowią również bardzo dobry punkt odniesienia dla osób zaangażowanych w ten proces, pozwalający lepiej przygotować się do wypracowania oraz reprezentowania stanowiska studentów w omawianych kwestiach.

9. Szczególne miejsce w dalszym rozwoju kompetencji samorządów studenckich w obszarze zapewniania jakości kształcenia powinno niewątpliwie zajmować zagadnienie kształcenia zorientowanego na studenta (ang. student-centred learning). Stanowi ono jeden ze wskazanych w poprzednim punkcie standardów zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. Temat ten jest jednak upowszechniony w Polsce w bardzo ograniczonym zakresie, zaś może on stanowić doskonałe pole do działania dla samorządów studenckich w ich dążeniach na rzecz zapewniania jakości kształcenia.

Poczynione w ramach działań projektowych obserwacje pozwalają na sformułowanie ogólnego wniosku, iż przedstawiciele samorządów studenckich posiadają dość fragmentaryczną wiedzę w zakresie zapewniania jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym. Niemniej jednak, są oni grupą niezwykle zaangażowaną i docelowo odgrywającą kluczową rolę w tym procesie. Jednocześnie wymagają oni systemowego i regularnego wsparcia ich kompetencji, aby mogli swoją rolę i zadania wypełniać jak najskuteczniej. Wdrożenie powyższych rekomendacji może pomóc w realizacji tego celu.

NOTY O AUTORACH

Paweł Adamiec

Student Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 2017 roku Koordynator Zespołu Ekspertów Polskiej Komisji Akredytacyjnej ds. studenckich. Ekspert PKA ds. studenckich z trzyletnim doświadczeniem. Przewodniczący Wy-

działowej Rady Samorządu Studentów WPiA UJ w latach 2013-2015 oraz przewodniczący Uczelnianej Komisji Dydaktycznej Samorządu Studentów UJ w latach 2015-2016. Reprezentował studentów w organach uczelni, uczestniczył w pracach komisji i zespołów odpowiedzialnych za dydaktykę i jakość kształcenia. Posiada doświadczenie w zakresie tworzenia narzędzi oceny wsparcia i motywowania studentów z ich perspektywy. Zainteresowany wykorzystaniem mediów społecznościowych i nowych technologii do promocji działalności studenckiej oraz jakości w szkolnictwie wyższym. Zaangażowany w proces konsultacji przygotowujący wejście w życie Konstytucji dla Nauki.

Maciej Markowski

Absolwent Wydziału Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej (mgr inż.); uczestnik studiów doktoranckich w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz w Politechnice Gdańskiej; naukowo zajmuje się problematyką zarządzania

jakością oraz przedsiębiorczości szkół wyższych. Przewodniczący Zarządu European Consortium for Accreditation in Higher Education (ECA), organizacji zrzeszającej 17 agencji akredytacyjnych z 10 krajów europejskich. Ekspert Komisji Europejskiej w ramach inicjatywy HEInnovate - projekt wspólny Komisji Europejskiej i OECD, mający na celu wzmocnienie przedsiębiorczości szkół wyższych, w tym również w obszarze kształcenia. Od 2006 roku ekspert Polskiej Komisji Akredytacyjnej, obecnie realizujący zadania w zakresie współpracy międzynarodowej PKA. Kierownik projektu Erasmus + - Facilitating Implementation of the European Approach to Quality Assurance of Joint Programmes (ImpEA) mający na celu wsparcie wdrażania Europejskiego podejścia do oceny jakości studiów wspólnych (10 partnerów z 5 krajów EHEA).

Łukasz Wyszyński

Współzałożyciel i Prezes Zarządu Fundacji PSC. Ekspert Polskiej Komisji Akredytacyjnej i koordynator rozwoju programów kształcenia. Project Manager krajowych i międzynarodowych projektów edukacyjnych. Pracownik Instytutu Stosunków Międzynarodowych Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni. Naukowo zajmuje się

rolą sił morskich w polityce państwa oraz bezpieczeństwem w wymiarze narodowym i międzynarodowym. Współprzewodniczący Gdynskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, gdzie pracuje nad mechanizmami wsparcia organizacji pozarządowych. Laureat Nagrody Ministra Obrony Narodowej pierwszego stopnia za osiągnięcia dydaktyczne. Członek komitetów sterujących, komisji eksperckich oraz organizator szkoleń i konferencji dotyczących jakości kształcenia, współpracy międzynarodowej oraz trzeciego sektora. Przez wiele lat działał na rzecz społeczności akademickiej miasta i kraju, wspierając samorządność studencką, rozwój ruchu naukowego oraz kulturalnego. Autor publikacji i referatów z zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego, jakości kształcenia oraz aktywności społecznej.

FUNDACJA PSC – O NAS

Fundacja PSC została założona w 2009 roku przez absolwentów uczelni Trójmiasta, którzy podczas studiów aktywnie angażowali się w samorządność studencką oraz studencki ruch naukowy. Głównym celem powstania Fundacji były chęć wspierania w rozwoju młodych ludzi, budowy społeczeństwa obywatelskiego, oraz wspierania rozwoju dydaktycznego i naukowego szkół wyższych w Polsce.

Swoją misję „Młodzi ludzie, świadomi stojących przed nimi wyzwań, rozwijający swoje pasje i zainteresowania, aktywni w kreowaniu społeczeństwa obywatelskiego Rzeczypospolitej Polskiej” realizują poprzez organizację szkoleń, projektów edukacyjnych, przygotowanie raportów, organizację konferencji oraz wsparcia inicjatyw młodych ludzi i środowiska akademickiego.

Wybrane projekty Fundacji:

1. Koła w ruch! Wsparcie ruchu naukowego w województwie pomorskim;
2. Międzynarodowa konferencja naukowa „Koncepcje kształcenia w dziedzinie stosunków międzynarodowych wobec wyzwań XXI wieku”;

3. Organizacja konferencji oraz wydanie publikacji „Staża i praktyki jako czynnik zwiększający zatrudnialność absolwentów kierunków humanistycznych i społecznych”;

4. Organizacja konferencji „Karta Praw Studenta, czyli nie obawiamy się walczyć o swoje Prawa”;

5. Przygotowanie analizy pt. „Zapotrzebowanie pomorskiego rynku pracy na absolwentów kierunków studiów o profilu praktycznym”;

6. Współorganizacja Forów Jakości PKA: „Nowe wyzwania w zapewnianiu i ocenie jakości kształcenia oraz Forum jakości” oraz „Współczesne wyzwania dla zapewniania jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym”;

7. Gdyńska Akademia Młodych;

8. Gdyńskie Debaty Młodych.